

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. Бекетова**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до практичних занять та самостійної роботи**

з навчальної дисципліни

«СОЦІАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ТУРИЗМІ»

*(для студентів 3 курсу денної та 4 курсу заочної форм навчання
галузі знань 24 – Сфера обслуговування
спеціальностей 241 – Готельно-ресторанна справа,
і 242 – Туризм)*

**Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2018**

Нохріна Л. А. Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи з дисципліни «Соціальні технології в туризмі» (для студентів 3 курсу денної і 4 курсу заочної форм навчання галузі знань 24 – Сфера обслуговування спеціальностей 241 – Готельно-ресторанна справа, 242 – Туризм) / Л. А. Нохріна ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – 43 с.

Автор : Л. А. Нохріна

Рецензент: д-р екон. наук, проф. І. М. Писаревський

*Рекомендовано кафедрою туризму і готельного господарства,
протокол № 1 від 29.08.2017.*

© Л. А. Нохріна, 2018

© ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1 Зміст навчальної дисципліни.....	8
2 Структура навчальної дисципліни.....	12
3 План практичних занять.....	14
4 Рекомендації щодо організації самостійної роботи з навчальної дисципліни.....	21
5 Методи навчання.....	23
6 Методи активізації процесу навчання.....	30
7 Методи контролю.....	32
Список рекомендованих джерел.....	38

ВСТУП

Сутність соціальних технологій бізнесу вміщує інноваційну систему методів виявлення і використання прихованих потенціалів систем для отримання суспільно корисного результату при найменших витратах.

Соціальні технології – це сукупність методів і прийомів, що дозволяють досягати прогнозованих ефективних результатів у взаємодії між суб'єктами.

Тобто за змістом соціальні технології – це структура комунікативних дій, що змінюють соціальні системи або ситуації. У більш широкому сенсі соціальні технології - це послідовність етапів соціальної взаємодії, під час якої кожен суб'єкт, що бере участь у взаємодії, реалізує власну управлінську стратегію відносно інших суб'єктів і формує соціальну дійсність.

Відповідальність суб'єктів бізнесу за дотримання визначених неявно або невизначених законодавством таких норм і правил, що впливають на якість життя окремих соціальних груп і суспільства в цілому, **формує соціальну відповідальність бізнесу.**

Соціальна відповідальність бізнесу (СВБ) – це добровільний внесок бізнесу в розвиток суспільства в соціальній, економічній і екологічній сферах і така, що виходить за рамки визначеного законом мінімуму.

Проте таке визначення ідеальне і не може бути повністю втілено в дійсність, оскільки прорахувати всі наслідки одного рішення просто неможливо. Але соціальна відповідальність – це етичні принципи, що мають бути задіяними в процесі ухвалення рішення, а не сталий список правил і процедур. Відповідальність бізнесу наразі є внутрішньою, перед самим собою, і ґрунтується на моральних нормах і цінностях, придбаних в процесі соціалізації.

Соціально відповідальний бізнес є системною цінністю для суспільства і як такий потребує відповідного поважного ставлення з боку держави, громадськості та засобів масової інформації. СВБ є необхідною складовою успішного соціального розвитку України, важливою умовою конструктивної взаємодії бізнесу, суспільства і держави.

Соціальна відповідальність ґрунтується на відповідальному ставленні будь-яких бізнес-структур до проваджуваних товарів/ робіт/

послуг, споживачів, працівників, партнерів, а також на активній соціальній позиції, яка полягає у гармонійному співіснуванні, взаємодії та постійному діалозі із суспільством, участі у вирішенні найгостріших соціальних проблем.

Отже, будь-який бізнес, що функціонує на теренах України, має усвідомлювати свою роль у соціальному розвитку країни та активно співпрацювати із державними та недержавними установами, організаціями на шляху вирішення найгостріших соціальних проблем.

З іншої сторони, державні та громадські установи, організації мають усвідомлювати важливу роль бізнесу у соціальному захисті країни, співпрацювати із бізнесом задля вирішення соціальних проблем суспільства та розвитку самого бізнесу на засадах конструктивного діалогу, відкритості, соціального партнерства.

Навчальна дисципліна «**Соціальні технології в туризмі**» є вибірковою складовою частиною циклу професійних дисциплін.

Навчальним планом з даної дисципліни передбачено лекції, практичні заняття, самостійна робота.

Вивчення дисципліни направлено на формування у студентів системи знань щодо сутності та змісту соціальних технологій, розуміння генезису їхнього становлення в Україні та в світі. Реалізація соціальних технологій розглядається через призму формування і розвитку соціальної відповідальності туристського бізнесу, що складає предметне ядро дисципліни. Соціальна відповідальність аналізується від еволюції концепцій до моделей і сфер її реалізації. Головною цілеустановкою дисципліни є формування у студентів практичних вмінь і навичок використовувати знання щодо соціальної відповідальності туристського бізнесу в майбутній професійній та практичній діяльності.

Дисципліна «Соціальні технології в туризмі» є засобом формування професійної та наукової культури мислення студентів.

Навчальна програма вивчення навчальної дисципліни «**Соціальні технології в туризмі**» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра галузі знань 24 «Сфера обслуговування» спеціальностей 241 – «Готельно-ресторанна справа», 242 – «Туризм».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є *закономірності та*

соціально-економічні взаємозв'язки між економічними суб'єктами суспільства; механізми практичної реалізації бізнес-структурами сфери туризму соціальних технологій в конкретних сферах.

Міждисциплінарні зв'язки.

Вивчення дисципліни «Соціальні технології в туризмі» безпосередньо спирається на дисципліни: Історія України, Право, Економічна теорія, Економіка і фінанси підприємств, Статистика, Безпека життєдіяльності, Екологія, Соціологія, Політологія, Психологія.

На результати вивчення дисципліни «Соціальні технології в туризмі» безпосередньо спираються дисципліни: Аналіз діяльності підприємств, Кон'юнктурні дослідження галузевого ринку.

Метою викладання навчальної дисципліни «Соціальні технології в туризмі» є формування у студентів сучасного мислення та системи спеціальних знань щодо соціальної відповідальності бізнесу та опанування механізмів практичної реалізації соціальних технологій бізнес-структурами сфери туризму.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Соціальні технології в туризмі» є:

- 1) формування у студентів системи теоретичних знань щодо соціальних технологій бізнесу та практичних навичок їхньої реалізації;
- 2) вміння аналізувати соціальні технології через призму формування і розвитку соціальної відповідальності бізнесу;
- 3) опанування механізму інтеграції в туристський бізнес конструктивних практик соціальної відповідальності.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- а) змістовні компоненти соціальних технологій у контексті соціальної відповідальності бізнесу;
- б) моделі соціальної відповідальності бізнесу;
- в) класифікації концепцій соціальної відповідальності;
- г) сфери реалізації соціальних технологій бізнесу;
- д) переваги соціально відповідального бізнесу;

Нохріна Лариса Анатоліївна

е) систематизацію зв'язків стейкхолдерів.

вміти:

а) орієнтуватися в сучасних тенденціях соціальної відповідальності бізнесу;

б) аналізувати та інтегрувати в бізнес конструктивні практики соціальної відповідальності;

в) провадити моніторинг соціальної відповідальності бізнесу.

мати компетентності:

а) розуміти та реалізовувати етичні норми поведінки відносно інших людей і відносно навколишнього середовища;

б) опанувати соціальні технології як сучасний інструментарій соціальної відповідальності туристського бізнесу;

в) системно мислити та впроваджувати креативні підходи у процеси інтеграції в бізнес конструктивних практик соціальної відповідальності;

г) проваджувати моніторинг соціальної відповідальності туристського бізнесу на якісно високому рівні.

1. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ТУРИЗМІ»

ЗМ 1.1. СОЦІАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ: змістовні компоненти соціальних технологій; соціальні технології у контексті соціальної відповідальності бізнесу; принципи соціальної відповідальності бізнесу; моделі соціальної відповідальності бізнесу; класифікація концепцій соціальної відповідальності; сфери реалізації соціальних технологій бізнесу; переваги соціально відповідального бізнесу.

ЗМ 1.2. НЕФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ: соціальна відповідальність бізнесу і звітності; нефінансова звітність у світі і в Україні; формати нефінансової звітності; етапи формування нефінансової звітності: засади, процеси, рекомендації; актуальні питання нефінансової звітності.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.1 СОЦІАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ

Тема 1. Змістовні компоненти соціальних технологій: загальна схема процесу розроблювання соціальних технологій; основні характеристики соціальних технологій; класифікації соціальних технологій.

Тема 2. Соціальні технології у контексті соціальної відповідальності бізнесу: етапи становлення соціальної відповідальності бізнесу; соціально відповідальне інвестування; «капіталістична добродійність»; стратегічна філантропія; орієнтація соціально-відповідальної діяльності бізнесу на загальну стратегію розвитку; тенденції до усвідомлення потреби в соціально відповідальній поведінці українського бізнесу.

Тема 3. Принципи соціальної відповідальності. Моделі соціальної відповідальності бізнесу.

Ключові принципи соціально відповідальної поведінки бізнесу: принцип підзвітності; принцип прозорості; принцип етичної поведінки; принцип поваги інтересів заінтересованих сторін; принцип дотримання верховенства закону; принцип дотримання міжнародних норм поведінки; принцип дотримання прав людини.

Моделі соціальної відповідальності бізнесу: американська, європейська, скандинавська, японська моделі формування соціальної відповідальності бізнесу.

Тема 4. Класифікація концепцій соціальної відповідальності: рівні сприйняття соціальної відповідальності бізнесу. систематизація наукових концепцій соціальної відповідальності бізнесу. класифікація підходів до концепції соціально відповідальної діяльності бізнесу. «піраміда» соціальної відповідальності бізнесу А. Керолла. рівні формування соціальної відповідальності бізнесу.

Тема 5. Сфери реалізації соціальних технологій бізнесу: корпоративне управління; права людини; трудові відносини; навколишнє середовище; споживачі; залучення і розвиток територіальної громади; соціальні інвестиції.

Тема 6. Переваги соціально відповідального бізнесу: формування позитивного іміджу; підвищення інтересу фінансових агентів (інвесторів, донорів, кредиторів); покращення взаємин із громадськістю і органами місцевого самоврядування; підвищення мотивації і продуктивності праці персоналу; збільшення обсягів продажу і частки ринку; зниження операційних витрат.

Сучасні тренди соціально відповідального бізнесу: очікування суспільства; роль заінтересованих сторін; держава і соціальна відповідальність; інтеграція соціальної відповідальності в практику бізнесу; соціальна відповідальність в контексті сталого розвитку.

Тема 7. Систематизація зв'язків стейкхолдерів: сенс поняття «заінтересована сторона»; термін «стейкхолдер»; заінтересовані сторони за

ступенем організації, за рівнем впливу; внутрішні та зовнішні заінтересовані сторони; ідентифікація й пріоритизація груп стейкхолдерів; територіальна громада як заінтересована сторона.

Концептуальні моделі взаємозв'язків стейкхолдерів: «бізнес ↔ влада ↔ бізнес»; «бізнес ↔ територіальна громада ↔ бізнес»; «бізнес ↔ споживачі ↔ бізнес»; «бізнес ↔ персонал ↔ бізнес»; «бізнес ↔ бізнес»; «бізнес ↔ навчальні заклади».

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.2. НЕФІНАНSOVA ЗВІТНІСТЬ ЯК НСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ

Тема 8. Соціальна відповідальність бізнесу і звітності: модель управління соціальною відповідальністю компанії Telefonica; переваги нефінансової звітності; адресати нефінансової звітності; ризики нефінансової звітності.

Тема 9. Нефінансова звітність у світі і в Україні: темпи розповсюдження у суспільстві нефінансової звітності; первинні вимоги до нефінансової звітності; соціальна звітність у країнах у Франції, Бельгії, Данії, Норвегії, Великобританії, Швеції, Німеччині, Італії.

Нефінансова звітність в Україні: вектори нефінансової звітності: умови праці та розвиток людського капіталу; збереження і відтворення навколишнього середовища; доброчинність; співпраця з місцевими громадами. Ключові аспекти соціальної звітності; культура професійного діалогу; канали і методи розповсюдження звітів; зворотний зв'язок.

Тема 10. Формати нефінансової звітності: звіт зі сталого розвитку відповідно до вимог системи GRI; межі нефінансової звітності; Керівництво G3 «Принципи і рекомендації зі звітності».

Основні елементи звітності за системою GRI: характеристика організації (опис бізнесу і стратегії); інформація про підходи до управління; показники результативності економічної, екологічної і соціальної діяльності; завершення процесу формування звіту; декларація рівнів як чітке підтвердження застосування елементів системи звітності GRI; кінцева фаза процесу формування нефінансового звіту.

Звіт про Прогрес реалізації принципів Глобального договору (ГД)

Нохріна Лариса Анатоліївна

ООН: як комунікативний інструмент, як дієвий механізм забезпечення цілісності ініціативи Глобального договору, як депозитарій продуктивних корпоративних практик у сфері соціальної відповідальності бізнесу.

Основні елементи Звіту про Прогрес; співвідношення елементів Звіту про Прогрес і Звіту зі сталого розвитку сформованого відповідно до «Керівництва G3»; взаємозв'язок принципів Глобального договору і показників GRI. Кроки формування Звіту про Прогрес: вибудова системи ефективних комунікацій, інформування стейкхолдерів, оприлюднення звіту в базі даних Глобального Договору.

Довільний соціальний звіт. Основні елементи: заява про підтримку від вищого керівництва; опис конкретних дій; показники результативності.

Тема 11. Етапи формування нефінансової звітності: засади, процеси, рекомендації: етап 1. підготовчі процеси: визначення ступеня зрілості моделі СВБ; етапи розвитку моделі соціальної відповідальності бізнесу; визначення основних мотиваторів соціальної відповідальності; визначення елементів звітності; деталізація елементів процесу звітності; рекомендації щодо формування нефінансового звіту на різних етапах розвитку моделі СВБ.

Етап 2. Робота над нефінансовим звітом (звітність): загальна модель процесу формування нефінансового звіту: формування міжфункціональної команди; залучення груп впливу (перманентний процес); збір даних; безпосереднє формування звіту; верифікація і аудит; рекомендації щодо механізму оприлюднення нефінансового звіту

Тема 12. Актуальні питання нефінансової звітності: пріоритети сталого розвитку; активізація інноваційного розвитку; подолання бідності; патерналізм підприємств; спадщина радянських механізмів господарювання; відповідність інформації в нефінансових звітах потребам економічного, соціального і екологічного розвитку.

Періодичність звітності; формування бази порівняння; кількісні показники результативності; порядок розрахунку кількісних показників; інтеграція фінансової і нефінансової звітності; формування компетенцій з нефінансової звітності.

2. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ТУРИЗМІ»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		лек	лаб	практ	срс		лек	лаб	практ	срс
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	семестр 5					семестр 8				
МОДУЛЬ 1. «СОЦІАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ТУРИЗМІ»										
Змістовий модуль 1. СОЦІАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ										
Тема 1.	5	2	-	1	2	5	0,5	-	-	4,5
Тема 2.	5	2	-	1	2	5	-	-	1	4
Тема 3.	5	2	-	1	2	5	0,5	-	-	4,5
Тема 4.	4	1	-	1	2	4	-	-	1	3
Тема 5.	4	1	-	1	2	4	0,5	-	-	3,5
Тема 6.	4	1	-	1	2	4	-	-	1	3
Тема 7.	4	1	-	1	2	4	0,5	-	1	2,5
Разом за ЗМ 1	31	10	-	7	14	31	2	-	4	25
Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усьог о	у тому числі				усьог о	у тому числі			
		лек	лаб	пра к	срс		лек	лаб	прак	срс
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 2. НЕФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ										
Тема 8.	4	1	-	1	2	2	-	-	-	2
Тема 9.	5	1	-	2	2	3	0,5	-	1	1,5
Тема 10.	5	1	-	2	2	3	1	-	1	1
Тема 11.	5	1	-	2	2	3	0,5	-	1	1,5
Тема 12.	4	1	-	1	2	3	-	-	1	2
ІЗ (контр. робота)	-	-	-	-	-	9	-	-	-	9
Разом за ЗМ 2	23	5	-	8	10	23	2	-	4	15
Разом	54	15	-	15	24	54	4	-	8	42

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Змістовні компоненти соціальних технологій	1	-
2	Тема 2. Соціальні технології у контексті соціальної відповідальності бізнесу	1	1
3	Тема 3. Моделі соціальної відповідальності бізнесу	1	-
4	Тема 4. Класифікація концепцій соціальної відповідальності	1	1
5	Тема 5. Сфери реалізації соціальних технологій бізнесу	1	-
6	Тема 6. Переваги соціально відповідального бізнесу	1	1
7	Тема 7. Систематизація зв'язків стейкхолдерів	1	1
8	Тема 8. Соціальна відповідальність бізнесу і звітності	1	-
9	Тема 9. Нефінансова звітність у світі і в Україні	2	1
10	Тема 10. Формати нефінансової звітності	2	1
11	Тема 11. Етапи формування нефінансової звітності: засади, процеси, рекомендації	2	1
12	Тема 12. Актуальні питання нефінансової звітності	1	1
Разом		15	8

ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Змістовні компоненти соціальних технологій	2	4,5
2	Тема 2. Соціальні технології у контексті соціальної відповідальності бізнесу	2	4
3	Тема 3. Моделі соціальної відповідальності бізнесу	2	4,5
4	Тема 4. Класифікація концепцій соціальної відповідальності	2	3
5	Тема 5. Сфери реалізації соціальних технологій бізнесу	2	3,5
6	Тема 6. Переваги соціально відповідального бізнесу	2	3
7	Тема 7. Систематизація зв'язків стейкхолдерів	2	2,5
8	Тема 8. Соціальна відповідальність бізнесу і звітності	2	2
9	Тема 9. Нефінансова звітність у світі і в Україні	2	1,5
10	Тема 10. Формати нефінансової звітності	2	1
11	Тема 11. Етапи формування нефінансової звітності: засади, процеси, рекомендації	2	1,5
12	Тема 12. Актуальні питання нефінансової звітності	2	2
13	ІЗ (контрольна робота)	-	9
Разом		24	42

Нохріна Лариса Анатоліївна

3. ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття – форма навчального заняття, спрямована на формування вмінь і навичок виконання певних видів роботи.

У процесі проведення практичного заняття студенти самостійно або в малих групах (при попередньому поясненні викладача) вирішують запропоновані завдання різного рівня складності, виробничі ситуації чи ділові ігри. Наприкінці заняття з метою виявлення ступеня засвоєння матеріалу викладачем проводиться перевірка роботи, яку виконували студенти, і підведення підсумків з виставленням відповідної оцінки залежно від результатів виконаної роботи.

ТЕМА 1. ЗМІСТОВНІ КОМПОНЕНТИ СОЦІАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Перелік основних завдань:

1. Поясніть загальну схему процесу розроблювання соціальних технологій.
2. Надайте основні характеристики соціальних технологій.
3. Поясніть сенс багатоланкових, посередницьких та індивідуальних технологій.

Завдання для самостійного опрацювання:

Охарактеризуйте сенс класифікації соціальних технологій: за масштабами вирішуваних соціальних проблем; за рівнем соціальної діяльності; за характером вирішуваних завдань; за характером дії на соціально-економічні процеси; за характером і змістом використовуваних засобів; за часом дії; за видами діяльності; за результатами; за стимулюючою дією; за рівнем дії; за джерелами; за змінами в соціально-економічній системі; за інвестиціями в людський капітал.

ТЕМА 2. СОЦІАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ У КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ

Перелік основних завдань:

1. Охарактеризуйте етапи становлення соціальної відповідальності бізнесу.
2. Поясніть сенс орієнтації соціальної відповідальності діяльності

Нохріна Лариса Анатоліївна

бізнесу на загальну стратегію розвитку.

3. Охарактеризуйте тенденції до усвідомлення потреби в соціально відповідальній поведінці українського бізнесу.

Завдання для самостійного опрацювання:

1. Поясніть залежність ефективного процесу управління малими групами, великими колективами, компаніями від використання соціальних технологій.

2. Поясніть сенс соціально відповідального інвестування.

3. Поясніть сенс капіталістичної доброчинності.

4. Поясніть сенс стратегічної філантропії.

**ТЕМА 3. ПРИНЦИПИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.
МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ**

Перелік основних завдань:

1. Охарактеризуйте американську, європейську, скандинавську, японську моделі формування соціальної відповідальності бізнесу.

2. Проаналізуйте ключові принципи соціально відповідальної поведінки бізнесу: принцип підзвітності; принцип прозорості; принцип етичної поведінки; принцип поваги інтересів заінтересованих сторін; принцип дотримання верховенства закону; принцип дотримання міжнародних норм поведінки; принцип дотримання прав людини.

Завдання для самостійного опрацювання:

1. Проаналізуйте переваги соціальної відповідальності для всіх суб'єктів.

2. Поясніть механізм формування соціально відповідальних відносин бізнесу з територіальними громадами відповідно до американської, європейської, скандинавської, японської моделей соціальної відповідальності бізнесу.

3. Поясніть яким чином впливає сукупна діяльність безпосередніх та опосередкованих заінтересованих осіб на підвищення привабливості для фінансових агентів (інвесторів, кредиторів тощо) підприємства відповідно до американської, європейської, скандинавської, японської моделей соціальної відповідальності бізнесу.

4. Проаналізуйте чинники сприяння тенденції щодо усвідомлення потреби у соціально відповідальній поведінці різних членів суспільства та бізнесу в Україні.

ТЕМА 4. КЛАСИФІКАЦІЯ КОНЦЕПЦІЙ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Перелік основних завдань

1. Визначте поняття «корпоративна соціальна відповідальність бізнесу» та «соціальна відповідальність».
2. Поясніть стан, тенденції та поступ соціальної відповідальності в світі та Україні.
3. Поясніть наукові підходи до розуміння соціальної відповідальності підприємства.
4. Систематизуйте наукові концепції соціальної відповідальності бізнесу.

Завдання для самостійного опрацювання:

1. Проаналізуйте рівні сприйняття соціальної відповідальності бізнесу.
2. Проаналізуйте класифікації підходів до концепції соціально відповідальної діяльності бізнесу.
3. Охарактеризуйте «піраміду» соціальної відповідальності А.Керолла.
4. Проаналізуйте рівні формування соціальної відповідальності бізнесу.
5. Поясніть які перешкоди впливають на розвиток соціальної відповідальності бізнесу в Україні.
6. Поясніть концептуальні засади стандартизації КСВ.
7. Проаналізуйте позицію України відносно Глобального договору ООН. Проаналізуйте позицію України відносно стандарту ISO 26 000.

ТЕМА 5. СФЕРИ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ БІЗНЕСУ

Перелік основних завдань:

1. Проаналізуйте практики реалізації соціальної відповідальності підприємства щодо власного персоналу.
2. Проаналізуйте практики реалізації соціальної відповідальності підприємства щодо впровадження та поширення чесних ділових стосунків на ринку.
3. Проаналізуйте практики реалізації соціальної відповідальності

Нохріна Лариса Анатоліївна

підприємства щодо розбудови позитивних відносин підприємства з громадою.

4. Проаналізуйте практики реалізації соціальної відповідальності підприємства щодо навколишнього середовища (на регіональному рівні).

Завдання для самостійного опрацювання:

1. Поясніть сенс реалізації соціальних технологій бізнесу по сферах: права людини; трудові відносини; корпоративне управління; навколишнє середовище; споживачі; залучення і розвиток територіальної громади; соціальні інвестиції.

2. Охарактеризуйте результати впровадження програм соціальної відповідальності щодо отримання вигод від підвищення мотивації та продуктивності працівників.

3. Охарактеризуйте соціальну відповідальність бізнесу як інструмент управління сучасним туристським підприємством.

ТЕМА 6. ПЕРЕВАГИ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОГО БІЗНЕСУ

Перелік основних завдань:

1. Проаналізуйте ключові переваги соціально відповідального бізнесу у контексті: формування позитивного іміджу; підвищення інтересу фінансових агентів (інвесторів, донорів, кредиторів); покращення взаємин із громадськістю і органами місцевого самоврядування; підвищення мотивації і продуктивності праці персоналу; збільшення обсягів продажів і частки ринку; зниження операційних витрат.

Завдання для самостійного опрацювання:

Проаналізуйте сучасні тренди соціально відповідального бізнесу у контексті: очікувань суспільства; ролі заінтересованих сторін; держави і соціальної відповідальності; інтеграції соціальної відповідальності в практику бізнесу; соціальної відповідальності в контексті сталого розвитку.

ТЕМА 7. СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗВ'ЯЗКІВ СТЕЙКХОЛДЕРІВ.

Перелік основних завдань:

1. Поясніть парадигму «бізнес – влада – бізнес», «бізнес – громада – бізнес», «бізнес – бізнес».

2. Поясніть парадигму «бізнес – споживач – бізнес», «бізнес –

персонал – бізнес», «бізнес – навчальні заклади».

3. Поясніть сенс поняття «заінтересована сторона» та термін «стейкхолдер».

4. Поясніть алгоритм ідентифікації й пріоритизації груп стейкхолдерів; концептуальні моделі взаємозв'язків стейкхолдерів:

Завдання для самостійного опрацювання:

Розкрийте сенс концептуальних моделей взаємозв'язків стейкхолдерів: «бізнес – влада – бізнес»; «бізнес – територіальна громада – бізнес»; «бізнес – споживачі – бізнес»; «бізнес – персонал – бізнес»; «бізнес – бізнес».

ТЕМА 8. СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ І ЗВІТНОСТІ

Перелік основних завдань:

1. Охарактеризуйте модель управління соціальною відповідальністю компанії Telefonica.

2. Проаналізуйте вимоги та запити адресатів нефінансової звітності.

Завдання для самостійного опрацювання:

1. Проаналізуйте ризики нефінансової звітності.

2. Проаналізуйте переваги нефінансової звітності для бізнесу та груп стейкхолдерів.

ТЕМА 9. НЕФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ У СВІТІ І В УКРАЇНІ

Перелік основних завдань:

1. Охарактеризуйте кшталти розповсюдження у суспільстві нефінансової звітності; механізми зворотного зв'язку.

2. Проаналізуйте первинні вимоги до нефінансової звітності.

3. Проаналізуйте соціальну звітність у Франції, Бельгії, Данії, Норвегії, Великобританії, Швеції, Німеччині, Італії.

4. Проаналізуйте поступ нефінансової звітності бізнесу в Україні.

Завдання для самостійного опрацювання:

1. Проаналізуйте вектори поступу нефінансової звітності бізнесу в Україні щодо: умов праці та розвитку людського капіталу; збереження і відтворення навколишнього середовища; доброчинності; співпраці з місцевими громадами.

2. Проаналізуйте ключові аспекти соціальної звітності.

3. Охарактеризуйте культуру професійного діалогу бізнесу з

групами стейкхолдерів.

4. Проаналізуйте канали і методи розповсюдження нефінансових звітів.

ТЕМА 10. ФОРМАТИ НЕФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Перелік основних завдань:

1. Охарактеризуйте Звіт зі сталого розвитку відповідно до вимог системи GRI.

2. Проаналізуйте межі нефінансової звітності.

3. Проаналізуйте основні елементи нефінансової звітності за системою GRI щодо змістовних компонентів, таких як: характеристика організації (опис бізнесу і стратегії); інформація про підходи до управління; показники результативності економічної, екологічної і соціальної діяльності; завершення процесу формування звіту; декларація рівнів як чітке підтвердження застосування елементів системи звітності GRI; кінцева фаза процесу формування нефінансового звіту.

Завдання для самостійного опрацювання:

1. Охарактеризуйте Звіт про Прогрес реалізації принципів Глобального договору (ГД) ООН як комунікативний інструмент, як дієвий механізм забезпечення цілісності ініціативи Глобального договору, як депозитарій продуктивних корпоративних практик у сфері соціальної відповідальності бізнесу.

2. Проаналізуйте основні елементи Звіту про Прогрес.

3. Проаналізуйте співвідношення елементів Звіту про Прогрес і Звіту зі сталого розвитку сформованого відповідно до «Керівництва G3».

4. Поясніть взаємозв'язок принципів Глобального договору і показників GRI.

5. Проаналізуйте кроки формування Звіту про Прогрес у контексті: вибудови системи ефективних комунікацій, інформування стейкхолдерів, оприлюднення звіту в базі даних Глобального Договору.

6. Проаналізуйте основні елементи довільного соціального звіту.

ТЕМА 11. ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ НЕФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ: ЗАСАДИ, ПРОЦЕСИ, РЕКОМЕНДАЦІЇ

Перелік основних завдань:

1. Проаналізуйте етапи розвитку моделі соціальної відповідальності бізнесу; механізм визначення ступеня зрілості моделі СВБ.

2. Проаналізуйте підготовчі процеси 1 етапу; проаналізуйте алгоритм визначення основних мотиваторів соціальної відповідальності.

3. Проаналізуйте сенс деталізації елементів процесу звітності.

4. Сформулюйте рекомендації щодо формування нефінансового звіту на різних етапах розвитку моделі СВБ.

Завдання для самостійного опрацювання:

1. Проаналізуйте загальну модель процесу формування нефінансового звіту у контексті: формування міжфункціональної команди; залучення груп впливу; збору даних; безпосереднього формування звіту; верифікації і аудиту;

2. Надайте рекомендації щодо механізму оприлюднення нефінансового звіту

ТЕМА 12. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ НЕФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Перелік основних завдань:

1. Надайте розгорнуту характеристику актуальних питань нефінансової звітності щодо: пріоритетів сталого розвитку; активізації інноваційного розвитку; подолання бідності; патерналізму підприємств; спадщини радянських механізмів господарювання.

2. Поясніть необхідність відповідності інформації в нефінансових звітах потребам економічного, соціального і екологічного розвитку.

Завдання для самостійного опрацювання:

1. Надайте розгорнуту характеристику кількісних показників результативності.

2. Поясніть порядок розрахунку кількісних показників результативності.

3. Обґрунтуйте періодичність звітності в контексті формування бази порівняння.

4. Поясніть сенс інтеграції фінансової і нефінансової звітності.

5. Обґрунтуйте необхідність формування компетенцій з нефінансової звітності.

4. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Обов'язковим елементом успішного засвоєння навчального матеріалу дисципліни «**Соціальні технології в туризмі**» є самостійна робота студентів з вітчизняною та зарубіжною спеціальною літературою. Самостійна робота є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від нормованих навчальних занять, тобто лекційних та практичних занять (аудиторної роботи).

Основні види самостійної роботи, на які повинні звертати увагу студенти:

- ✓ вивчення лекційного матеріалу;
- ✓ робота з опрацювання та вивчення рекомендованої літератури;
- ✓ підготовка до практичних занять;
- ✓ підготовка до дискусій та інших пропонованих викладачем завдань;
- ✓ виконання контрольної роботи;
- ✓ укладання словника категорій з основних понять навчальної дисципліни «**Соціальні технології в туризмі**»;
- ✓ самоперевірка студентом власних знань за запитаннями для самодіагностики;
- ✓ підготовка інформації про соціальну відповідальність бізнесу за допомогою комп'ютерних засобів;
- ✓ підготовка до поточного й підсумкового контролю.

Опрацювання лекційного матеріалу

У системі різних форм навчально-виховної роботи у вищих навчальних закладах особливе місце належить лекції, де викладач надає студентові основну інформацію, навчає розмірковувати, аналізувати, допомагає опанувати ключові знання, а також спрямовує самостійну роботу студента.

Зв'язок лекції і самостійної роботи студента розглядається в таких напрямках:

- ✓ лекція як головна початкова ланка, що визначає зміст та обсяг самостійної роботи студента;
- ✓ методичні прийоми читання лекцій, що активізують самостійну

роботу студентів;

✓ самостійна робота, яка сприяє поглибленому засвоєнню теми на базі прослуханої лекції.

Перший етап самостійної роботи починається з процесу слухання і записування лекції. Правильно складений конспект лекції – найефективніший засіб стимулювання подальшої самостійної роботи студентів. Студент повинен чітко усвідомити, що конспект – це короткий тезовий запис головних положень навчального матеріалу. Складання та вивчення конспекту – перший етап самостійної роботи студента над вивченням теми. Конспект допомагає в раціональній підготовці до практичних занять у визначенні напряму і обсягу подальшої роботи з літературними джерелами.

Під час підготовки до лекції студент повинен опрацювати матеріал попередньої лекції з використанням підручників та інших джерел літератури. На лекціях висвітлюються лише основні теоретичні положення та найбільш актуальні проблеми, тому більшість питань виноситься на самостійне опрацювання.

Підготовка до практичних занять

Підготовка до практичних занять розпочинається з опрацювання лекційного матеріалу. Студент повинен самостійно ознайомитися з відповідним розділом робочої програми, підготувати відповіді на контрольні питання, які подані в програмі у визначеній послідовності згідно з логікою засвоєння навчального матеріалу.

Практичні заняття збагачують і закріплюють теоретичні знання студентів, розвиваючи їх творчу активність, допомагають у набутті практичних навичок роботи за предметом навчальної дисципліни.

У процесі підготовки до практичних занять самостійна робота студентів – обов'язкова частина навчальної роботи, без якої успішне і якісне засвоєння навчального матеріалу неможливе. Це свідчить про необхідність керування самостійною роботою студентів з боку викладача завдяки проведенню цілеспрямованих організаційних і контрольних заходів.

Викладач у вступній лекції рекомендує студентам основну і додаткову літературу, а також методичні рекомендації до самостійної роботи та до організації практичних занять з дисципліни. У методичних вказівках з кожної теми наведено перелік питань для теоретичної

підготовки до заняття.

У випадку, коли студент не може самостійно розібратися в якомусь питанні, він може отримати консультацію у викладача (згідно з графіком проведення консультацій викладачами кафедри туризму і готельного господарства). Ефективно організовані консультації дозволяють спрямувати самостійну роботу в потрібному напрямі, зробити раціональною та підвищити її ефективність.

5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При викладанні навчальної дисципліни «**Соціальні технології в туризмі**» навчальним планом передбачено лекції, практичні заняття, самостійна робота студентів. З метою активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачено застосування сучасних навчальних технологій, а саме: проблемні лекції; робота в малих групах; міні-лекції; лекції-дискусії; кейс-метод, ділові ігри.

За способами подання (представлення) інформації студентам в процесі їхньої пізнавальної діяльності, який реалізовується через дії, що пов'язують викладача та студента при викладанні навчальної дисципліни «**Соціальні технології в туризмі**» передбачено використання таких **методів навчання:**

1. пояснювально-ілюстративний або інформаційно-рецептивний метод;
2. репродуктивний метод;
3. метод проблемного викладу;
4. частково-пошуковий або евристичний метод;
5. дослідницький метод;
6. дискусійні методи;
7. метод моделювання.

Пояснювально-ілюстративний або інформаційно-рецептивний метод передбачає в процесі навчання набуття студентами знань на лекціях, з навчальної, методичної літератури або через електронний навчальний посібник.

Даний метод застосовується для передачі великого масиву

інформації. Студенти сприймають і осмислюють факти, оцінки, висновки й залишаються в рамках репродуктивного (відтворюючого) мислення. Проте, інформаційно-рецептивний метод сам по собі не формує у студентів умінь і навичок використання отриманих знань і не гарантує їхнього свідомого й міцного запам'ятовування.

Репродуктивний метод (тобто застосування вивченого на основі зразка або правила) передбачає в процесі навчання алгоритмічний характер діяльності студентів, тобто вони за інструкціями, приписаннями, правилами в аналогічних, подібних з показаним зразком ситуаціях виконують поставлені завдання. З метою організації діяльності студентів за кількарізним відтворенням засвоєваних знань використовуються різноманітні справи, практичні роботи, програмований контроль, різні форми самоконтролю.

Репродуктивний метод застосовується у взаємозв'язку з інформаційно-рецептивним методом (який передує репродуктивному). Разом вони сприяють формуванню знань, навичок і умінь у студентів, формують основні розумові операції (аналіз, синтез, узагальнення, перенос, класифікація). Проте, застосування репродуктивного методу не гарантує розвитку творчих здатностей студентів.

Метод проблемного викладу передбачає до викладу матеріалу постановку проблеми, формулювання пізнавального завдання на основі різних джерел і засобів та демонстрацію способів рішення поставленого завдання.

Спосіб досягнення мети за використання методу проблемного викладу в процесі навчання – це розкриття системи доказів, порівняння точок зору, різних підходів. На разі студенти стають свідками й співучасниками наукового пошуку і не тільки сприймають, усвідомлюють і запам'ятовують готову інформацію, але й стежать за логікою доказів, за динамікою думки викладача.

Частково-пошуковий або евристичний метод передбачає в процесі навчання організацію активного пошуку рішення висунутих у навчанні (або сформульованих самостійно) пізнавальних завдань. Пошук рішення відбувається під керівництвом викладача або на основі евристичних програм і вказівок.

Використання евристичного методу при викладанні навчальної дисципліни **«Соціальні технології в туризмі»** дозволяє поетапно направляти й контролювати викладачу (або самим студентам) процес мислення на основі роботи над програмами (у тому числі й комп'ютерними) і навчальними посібниками, тобто здобуває продуктивний характер.

Використання евристичного методу дозволяє активізувати мислення, викликати зацікавленість до пізнання на практичних заняттях.

Застосування **дослідницького методу** в процесі навчання дозволяє студентам найбільш повно проявити ініціативу, самостійність, творчий пошук у дослідницькій діяльності. Студенти самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження й виміри та виконують інші дії пошукового характеру. Таким чином навчальна робота безпосередньо переростає в наукове дослідження: проводиться короткий усний або письмовий інструктаж студентів, постановка проблем та завдань і аналіз матеріалу.

Завдання, які виконуються з використанням дослідницького методу, містять в собі всі елементи самостійного дослідницького процесу (постановку завдання, обґрунтування, припущення, пошук відповідних джерел необхідної інформації, процес рішення завдання).

Дискусійні методи. Елементи дискусії (суперечки, зіткнення позицій, навмисного загострення й перебільшення протиріч в обговорюваному змістовному матеріалі) при викладанні дисципліни **«Соціальні технології в туризмі»** використовуються у всіх організаційних формах навчання, включаючи лекції.

При цьому предметом дискусії є змістовні й морально-етичні проблеми, а також міжособистісні відносини в бізнес-середовищі, оскільки результати таких дискусій (особливо коли створюються конкретні ситуації морально-етичного вибору) набагато сильніше модифікують поведінку особистості, ніж просте засвоєння деяких морально-етичних норм на рівні знання.

Таким чином при викладанні дисципліни **«Соціальні технології в туризмі»** дискусійні методи виступають як засіб не тільки навчання, але й виховання.

Застосування **методу моделювання** дозволяє в процесі навчання штучно створювати такі ситуації-моделі, де реальні об'єкти замінюються символами і взаємостосунки між учасниками діяльності складаються під керівництвом викладача, тобто спеціально відповідно до конкретного завдання.

Навчальні комп'ютерні моделі, як один з інноваційних методів навчання, використовується в процесі навчання як засіб розробки і перевірки, вимірювання, визначення принципів і закономірностей будови і функціонування соціально-економічних процесів, систем і їхнього прогнозування для розробки рекомендацій щодо управління різними соціально-економічними явищами, процесами, системами.

За джерелами передачі змісту при викладанні навчальної дисципліни «**Соціальні технології в туризмі**» передбачено використання:

1. словесних методів;
2. практичних методів;
3. наочних методів ;
4. дискусійних методів;
5. неімітаційних та імітаційних методів.

При використанні **словесних методів** джерелом знання є усне або друковане слово (розповідь, бесіда, інструктаж тощо).

Практичні методи передбачають, що студенти одержують знання та уміння, виконуючи практичні дії (вправи, аналіз тощо).

При використанні **наочних методів** джерелом знань є спостережувані предмети, явища, наочні приклади (ілюстрування, показ).

При викладанні дисципліни «**Соціальні технології в туризмі**» передбачено використання імітаційних та неімітаційних методів активного навчання.

Неімітаційні методи сприяють активізації пізнавальної діяльності на лекційних заняттях.

Імітаційні методи передбачають побудову навчально-пізнавальної діяльності на імітації професійної діяльності. Імітаційні методи діляться на ігрові й неігрові.

Неігрові методи передбачають аналіз конкретних ситуацій, рішення ситуаційних завдань тощо.

Ігрові методи передбачають проведення ділових ігор, ігрового проектування.

Ділова гра, як метод активного навчання, є одним з найбільш ефективних активних методів навчання.

Розрізняють три сфери застосування ігрового методу:

1) *навчальна сфера*: навчальний метод застосовується в навчальній програмі для навчання, підвищення кваліфікації.

2) *дослідницька сфера*: використовується для моделювання майбутньої професійної діяльності з метою вивчення прийняття рішень, оцінки ефективності організаційних структур тощо.

3) *оперативно-практична сфера*: ігровий метод використовується для аналізу елементів конкретних систем.

Ділова гра сприяє:

- ✓ активізації мислення студентів;
- ✓ підвищенню самостійності майбутнього фахівця;
- ✓ генерації духу творчості в навчанні;
- ✓ наближенню процесу навчання до професійної діяльності;
- ✓ підготовці студента до професійної практичної діяльності.

Можливості й вимоги методу ділової гри:

1) головним питанням у проблемному навчанні виступає «чому», а в діловій грі ключовим запитом є «що було б, якби...»

2) метод розкриває особистісний потенціал студента: кожний учасник може діагностувати свої можливості поодиночі, а також і в спільній діяльності з іншими учасниками;

3) у процесі підготовки й проведення ділової гри кожний учасник повинен мати можливість для самоствердження й саморозвитку;

4) викладач повинен допомогти студентові стати в грі тим, ким він хоче бути, показати йому самому його кращі якості, які могли б розкритися в ході спілкування.

Ціль ділової гри – сформувати певні навички й уміння студентів у їхньому активному творчому процесі.

Позитивні фактори застосування ділових ігор при викладанні дисципліни «**Соціальні технології в туризмі**»:

- ✓ висока мотивація, емоційна насиченість процесу навчання;
- ✓ підготовка до професійної діяльності;
- ✓ післяігрове обговорення сприяє закріпленню знань.

Набуття і закріплення знань з дисципліни «**Соціальні технології в туризмі**» неможливо без самостійної роботи студентів. Крім лекційних і

практичних занять, тобто аудиторної роботи, з дисципліни передбачено виконання студентами таких видів самостійної роботи:

- 1) вивчення додаткової літератури з окремих питань;
- 2) підготовка до практичних занять;
- 3) виконання контрольної роботи;
- 4) підготовка до поточного й підсумкового контролю;
- 5) підготовка інформації щодо соціально відповідальних ініціатив бізнесу за допомогою комп'ютерних засобів та глобальної мережі Інтернет.

Практичне заняття – форма навчального заняття, спрямована на формування вмінь і навичок виконання певних видів роботи.

У процесі проведення практичного заняття студенти самостійно або в малих групах (при попередньому поясненні викладача) вирішують запропоновані завдання різного рівня складності ситуаційні завдання та ділові ігри.

Наприкінці заняття з метою виявлення ступеня засвоєння матеріалу викладачем проводиться перевірка роботи, яку виконували студенти, та підведення підсумків з виставленням відповідної оцінки залежно від отриманих результатів виконаної роботи.

Проблемні лекції спрямовані на розвиток логічного мислення студентів. Коло питань теми лекції обмежується двома/ трьома ключовими моментами:

по-перше, увага студентів концентрується на матеріалі, що не знайшов відображення в підручниках;

по-друге, використовується досвід закордонних навчальних закладів з роздаванням студентам під час лекцій друкованого матеріалу та виділенням головних висновків з питань, що розглядаються.

При викладанні лекційного матеріалу студентам пропонуються питання для самостійного розмірковування. При цьому викладач задає запитання, які спонукають студента шукати розв'язання проблемної ситуації. Запровадження такої системи примушує студентів сконцентруватися і почати активно мислити в пошуках правильної відповіді.

На початку проведення проблемної лекції викладач чітко формулює проблему, яку необхідно вирішити студентам. При цьому при викладанні

лекційного матеріалу викладач уникає прямої відповіді на поставлені запитання, а висвітлює лекційний матеріал таким чином, щоб отриману інформацію студент міг використовувати при розв'язанні проблеми.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Міні-лекції проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження.

На початку проведення міні-лекції за вказаними вище темами викладач акцентує увагу студентів на необхідності представити викладений лекційний матеріал у структурно-логічному вигляді. На розгляд виносяться питання, які зафіксовані в плані лекцій, але викладаються вони стисло. Лекційне заняття, проведене в такий спосіб, пробуджує активність та увагу студента при сприйнятті матеріалу, а також спрямовує його на використання системного підходу при відтворенні інформації, яку він одержав від викладача.

Проблемні лекції та міні-лекції доцільно поєднувати з такою формою активізації навчального процесу, як робота в малих групах.

Робота в малих групах при викладанні дисципліни «Соціальні технології в туризмі» дає змогу структурувати лекційні та практичні заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Після висвітлення проблеми (при використанні проблемних лекцій) або стислого викладання матеріалу (при використанні міні-лекцій) студентам пропонується об'єднуватися в групи по 5-6 чоловік та презентувати наприкінці заняття свою точку зору та сприйняття матеріалу.

Лекції-дискусії передбачають обмін думками та поглядами учасників щодо даної теми, а також розвивають логіку мислення, допомагають формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.

Кейс-метод, як метод аналізу конкретних ситуацій, при викладанні дисципліни «Соціальні технології в туризмі» дає змогу наблизити

процес навчання до реальної практичної діяльності майбутніх спеціалістів і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі освоєння навчального матеріалу.

Таким чином застосування **активних методів** при викладанні дисципліни «**Соціальні технології в туризмі**» сприяє:

- ✓ активному конструктивному діалогу, як між викладачем і студентами, так і між самими студентами;
- ✓ розвитку комунікативних здатностей студентів у процесі діалогу;
- ✓ формуванню здатностей колективного вирішування проблем;
- ✓ розвитку мови студентів.

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою і технікою викладання, але і високою ефективністю навчального процесу, який виявляється в:

- ✓ високій мотивації студентів;
- ✓ закріпленні теоретичних знань на практиці;
- ✓ підвищенні самосвідомості студентів;
- ✓ виробленні здатності схвалювати самостійні рішення;
- ✓ виробленні здібності до колективних рішень;
- ✓ виробленні здібності до соціальної інтеграції;
- ✓ придбанні навичок вирішення конфліктів;
- ✓ розвитку здібностей до компромісів.

6. МЕТОДИ АКТИВІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ

При викладанні навчальної дисципліни «**Соціальні технології в туризмі**» з метою активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування сучасних навчальних технологій, а саме: проблемні лекції; робота в малих групах; міні-лекції; семінари-дискусії; кейс-метод.

Проблемні лекції спрямовані на розвиток логічного мислення студентів. Коло питань теми лекції обмежується двома-трьома ключовими моментами: увага студентів концентрується на матеріалі, що не знайшов відображення в підручниках; використовується досвід закордонних навчальних закладів з роздаванням студентам під час лекцій друкованого

матеріалу та виділенням головних висновків з питань, що розглядаються. При викладанні лекційного матеріалу студентам пропонуються питання для самостійного розмірковування. При цьому лектор задає запитання, які спонукають студента шукати розв'язання проблемної ситуації. Така система примушує студентів сконцентруватися і почати активно мислити в пошуках правильної відповіді.

На початку проведення проблемної лекції необхідно чітко сформулювати проблему, яку необхідно вирішити студентам. При викладанні лекційного матеріалу слід уникати прямої відповіді на поставлені запитання, а висвітлювати лекційний матеріал таким чином, щоб отриману інформацію студент міг використовувати при розв'язанні проблеми.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Міні-лекції проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження.

На початку проведення міні-лекції за вказаними вище темами лектор акцентує увагу студентів на необхідності представити викладений лекційний матеріал у так званому структурно-логічному вигляді. На розгляд виносяться питання, які зафіксовані в плані лекцій, але викладаються вони стисло. Лекційне заняття, проведене в такий спосіб, пробуджує в студента активність та увагу при сприйнятті матеріалу, а також спрямовує його на використання системного підходу при відтворенні інформації, яку він одержав від викладача.

Проблемні лекції та міні-лекції доцільно поєднувати з такою формою активізації навчального процесу, як робота в малих групах.

Робота в малих групах дає змогу структурувати лекційні або практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Після висвітлення проблеми (при використанні проблемних лекцій) або стислого викладання матеріалу (при використанні міні-лекцій) студентам пропонується об'єднуватися в групи по 5-6 чоловік та презентувати наприкінці заняття своє бачення та сприйняття матеріалу.

Семинари-дискусії передбачають обмін думками та поглядами учасників щодо даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.

Кейс-метод – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі освоєння навчального матеріалу.

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою і технікою викладання, але і високою ефективністю навчального процесу, який виявляється в:

- ✓ високій мотивації студентів;
- ✓ закріпленні теоретичних знань на практиці;
- ✓ підвищенні самосвідомості студентів;
- ✓ виробленні здатності схвалювати самостійні рішення;
- ✓ виробленні здібності до колективних рішень;
- ✓ виробленні здібності до соціальної інтеграції;
- ✓ придбанні навичок вирішення конфліктів;
- ✓ розвитку здібностей до компромісів.

7. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Контроль виконання практичних завдань

Оцінювання провадиться за такими критеріями:

- 1) розуміння, ступінь засвоєння теорії і методології проблем, що розглядаються;
- 2) ступінь засвоєння матеріалу з дисципліни;
- 3) ознайомлення з рекомендованою літературою, а також з сучасною літературою з питань, що розглядаються;
- 4) уміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, вирішенні практичних завдань, при виконанні завдань, винесених для самостійного опрацювання і завдань, винесених на розгляд в аудиторії;
- 5) логіка, структура, стиль викладання матеріалу в письмових

Нохріна Лариса Анатоліївна

МВ до практичних занять та самостійної роботи
з дисципліни «Соціальні технології в туризмі»

роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою власну позицію, здійснювати узагальнення інформації і робити логічні висновки.

Система оцінювання знань, вмінь і навичок студентів передбачає оцінювання всіх форм вивчення дисципліни

№ п/п	Контрольні заходи	Обов'язкові або заохочувальні	Максимальна кількість балів за один контрольний захід
1	Лекційний контроль	Обов'язково	5
2	Аудиторне тестування	Обов'язково	5
3	Робота на практичному занятті: - відповіді на питання, що винесені для розгляду на занятті; - активна участь в обговорюванні питань; - вміння приймати участь в дискусії, аргументувати власну точку зору, використовувати знання, що містяться за межами підручника та лекційного матеріалу.	Обов'язково	5
4	Поточна контрольна робота	Обов'язково	5
5	Модульна контрольна робота	Обов'язково	40
6	Підготовка та обов'язковий захист головних положень реферату в аудиторії. Один реферат за семестр.	За бажанням, при взаємодії з викладачем	10
7	Виконання домашніх завдань: відповіді на проблемно-пошукові завдання.	За бажанням, при взаємодії з викладачем	5

За успішне та систематичне виконання практичних завдань протягом двох змістових модулів студент отримує оцінку **«відмінно»** або по 30 % за поточний контроль. **Не виконання будь-якої із вимог знижує оцінку.**

Активна робота та виконання практичних завдань з відсутністю окремих розрахунків, що пояснюють логіку вирішення завдання, передбачає отримання конкретним студентом оцінки **«добре»** за поточний контроль, які враховують у відповідній сумі балів за кожний окремий змістовий модуль.

При контролі самостійно виконаних практичних завдань і
Нохріна Лариса Анатоліївна

оцінюванні роботи конкретного студента увагу приділяють якості і ступеню самостійності, своєчасності здачі виконаних завдань викладачу (згідно з графіком навчального процесу).

Контроль та оцінювання знань студентів при викладанні дисципліни «**Соціальні технології в туризмі**» проводиться в наступних формах:

- 1) поточний контроль роботи студента;
- 2) контроль виконання практичних завдань;
- 3) контроль самостійної роботи студента;
- 4) проміжне поточне тестування за змістовими модулями;
- 5) підсумкове тестування.

Поточний контроль роботи студента

Поточний контроль та оцінювання успішності навчання з дисципліни «**Соціальні технології в туризмі**» здійснюють під час проведення лекцій, практичних занять, що має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання фахових завдань.

Об'єктами поточного контролю є:

1) активність і результативність роботи конкретного студента протягом семестру у вивченні програмного матеріалу дисципліни «**Соціальні технології в туризмі**»;

- 2) відвідування лекцій і практичних занять;
- 3) обсяги виконання навчальних завдань;
- 4) обсяги виконання завдання для самостійної роботи.

Оцінку «відмінно» («А») отримує конкретний студент за умови відповідності за усіма чотирма зазначеними критеріями. **Відсутність тієї чи іншої складової знижує оцінку.**

Поточне тестування за змістовими модулями

Поточне тестування за змістовими модулями з дисципліни «**Соціальні технології в туризмі**» передбачає оцінювання рівня опанування студентом теоретичного матеріалу за двома змістовими модулями і вміння застосовувати його для вирішення практичних ситуацій, здійснюється у вигляді тестування.

Протягом семестру після вивчення тем **ЗМ 1** кожний студент виконує тестові завдання до першого змістового модуля.

Відповідно, після вивчення тем **ЗМ 2** кожний студент виконує

тестові завдання до другого змістового модуля.

Тести для поточного тестування за певним змістовим модулем формуються за кожною темою із загального переліку тестів за відповідними темами.

Контроль засвоєння матеріалу змістових модулів здійснюється згідно календарного плану занять.

За певних умов контроль рівня знань може відбуватися у вигляді опитування або контрольної роботи, за матеріалами відповідних змістових модулів. Контрольні заходи спрямовані на опанування студентом матеріалу, що передбачався для вивчення.

Загальна оцінка з модулю та змістових модулів здійснюється згідно загальних правил та вимог вищої школи та безпосередньо університету.

Сума балів для накопичення за двома змістовими модулями, повинна дорівнювати або перевищувати **36 балів**.

Формою підсумкового контролю успішності навчання є підсумкове тестування.

Умовою допуску до підсумкового диференційованого заліку з модулю **«Соціальні технології в туризмі»** є сума накопичення балів за двома змістовими модулями, яка повинна складати не менше ніж 36 бали (за внутрішнім рейтингом ВНЗ та системою ESTC) або наявність позитивних оцінок з проміжного модульного контролю (за національною системою).

Диференційований залік з дисципліни **«Соціальні технології в туризмі»** здійснюється у тестовій формі.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Поточна атестація та самостійна робота										Сума
денна форма навчання										
ЗМ 1					ЗМ 2				IЗ	-
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	-	
50 б					50 б				-	100%
100 %										
заочна форма навчання										Сума
ЗМ 1					ЗМ 2				IЗ	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	-	
50 б					50 б				-	100%
100 %										

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС
90-100	<i>відмінно</i>	A
82-89	<i>добре</i>	B
74-81		C
64-73	<i>задовільно</i>	D
60-63		E
35-59	<i>незадовільно</i> з можливістю повторного складання	FX
0-34	<i>незадовільно</i> з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	F

Підсумкову оцінку з дисципліни «Соціальні технології в туризмі» виставляють в національній системі оцінювання результатів навчання і в системі ECTS згідно з методикою переведення показників успішності знань студентів університету в систему оцінювання за шкалою ECTS.

Підсумкову оцінку з дисципліни «Соціальні технології в туризмі» виставляють в системі ECTS оцінювання результатів навчання:

36-59 балів – оцінка «незадовільно» (оцінка «FX» за шкалою ЄКТС) – студент не надав відповіді на значну частину програмного матеріалу. У відповідях допущені значні помилки. Матеріали відповідей

Нохріна Лариса Анатоліївна

неохайно оформлені.

60-73 бали – оцінка «задовільно» (оцінки «D», «E» за шкалою ЄКТС) – студент показав базові знання основного матеріалу, проте не вказав деталей, у відповідях допущені певні неточності. Студент порушує послідовність викладу відповіді. Відмічена неохайність в оформленні відповідей.

74-89 балів – оцінка «добре» (оцінки «B», «C» – за шкалою ЄКТС) – студент грамотно і по суті дав відповіді на теоретичні запитання екзаменаційного білету, не допускаючи при цьому суттєвих неточностей, вміло використовує знання при розв'язанні практичних завдань і запитань. Екзаменаційні матеріали оформлені охайно, текстова частина доповнена графічним матеріалом (при необхідності).

90-100 балів – оцінка «відмінно» (оцінка «A» за шкалою ЄКТС) – студент грамотно, логічно і повно дав відповіді на всі екзаменаційні запитання, охайно оформив екзаменаційні матеріали. Текстова частина відповіді доповнена потрібним графічним матеріалом. У відповідях студент показав знання додаткової літератури.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Список рекомендованої літератури

1. Албастова Л. Н. Управление организацией: теории и технологии. / Л. Н. Албастова, Т. В. Мартыненко. – М., 2004
2. Афанасьев В. Г. Общество: системность, познание, управление / В. Г. Афанасьев– М., 1983. – С. 369.
3. Братанич Б. Рост регулирующих функций государства и социальный маркетинг // Персонал. – 2005. – №3. – С.74-78.
4. Бусыгин А.В. Эффективный менеджмент: уч. / А.В. Бусыгин. – М.: Финпресс, 2000. – 674с.
5. Господарський кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, стор.144.)
6. Донелла Медоуз, Йорген Рандерс, Деннис Медоуз. Пределы роста. 30 лет спустя / Пер. з англ. Е.С.Оганесян. - М.: Академкнига, 2007. - 342 с.
7. Задихайло Д.В. Корпоративне управління : навч. посіб / Д. В. Задихайло, О. Р. Кібенко, Г. В. Назарова. – Харків : Еспада, 2003. – 688 с.
8. Иванов В. Н. Инновационные социальные технологии государственного и муниципального управления. / В. Н. Иванов, В. И. Патрушев. –2-е изд., перераб. и доп. – М., 2001. – С. 526.
9. Ильина И. Ю. Социальная ответственность бизнеса и предпринимательства. / Социальная ориентация развития экономики. //Сб. науч. тр. МГСУ. – М., 1996. – 196 с.
10. Кныш М. И. Стратегическое управление корпорациями / М. И. Кныш, В. В. Пучков, Ю. П.Тютиков. – СПб. : КультИнформПресс. – 2002. – 239 с.
11. Коновалова Л. Н. Управление социальными программами компании / Л. Н. Коновалова, М. И. Корсаков, В. Н. Якимец ; под ред. С. Е. Литовченко. – М. : Ассоциация менеджеров России, 2003. – 152 с.
12. Корпоративна соціальна відповідальність: підручник / О. Гирик, О. Денис, О. Дубовик та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. С. Смовженко, д-ра екон. наук, проф. А. Я. Кузнецової. — Київ : УБС НБУ, 2009.
13. Корпоративне управління: навч. посіб. / О. Є. Кузьмін, Л.І. Чернобай, А.О. Босак та ін. – Львів : Вид-во Нац. ун-ту «Львівська

політехніка», 2004. – 172 с.

14. Костин А. Е. В русле мировой тенденции - от благотворительности к социальной ответственности // Fortune - Большой бизнес, март 2005. – С. 36–42.

15. Костин А. Е. Цена роста (КСО как капиталобразующий фактор) // Формула карьеры. – декабрь 2003 - январь 2004. - № 12. – С.33 – 40.

16. Котлер Ф., Корпоративна соціальна відповідальність. Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства / Ф. Котлер, Н. Лі. ; Пер. з англ. С. Яринич. – Київ : Стандарт, 2005. – 302 с.

17. Краткий словарь иностранных слов. М., 1977.

18. Кричевский Н. А., Гончаров С. Ф. - «Корпоративная социальная ответственность», 2007 – М.: Прогресс, 2006. – 195с.

19. Лепейко Т. І. Реінжиніринг бізнес-процесів: навч.-практ. посіб. у схемах і таблицях / Т. І. Лепейко, А. В. Котлик. – Харків, 2009. – 79 с.

20. Марков М. Технологизация и эффективность социального управления. – М., 1992. С. 57–58.

21. Меморандум про соціальну відповідальність бізнесу в Україні, затв. рішенням громадського об'єднання «Форум соціально-відповідального бізнесу України» 16 грудня 2005 р.

22. Мескон М. Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента; Пер. с англ. – М.: «Дело», 1993. – 703с. 142с.

23. Мошек Г.Є. Менеджмент підприємства: підручник / Г.Є. Мошек. –Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2003. – 371 с.

24. Наше общее будущее : Доклад Международной комиссии по окружающей среде и развитию (МКОСР) : Пер. с англ. / Под ред. и с послесл. С.А. Евтеева и Р.А. Перелета – М.: Прогресс, 1989. – 376 с.

25. Небова М.І. Теорія корпоративного управління: вузлові питання: навч. посіб. / М. І. Небова. – Київ : Центр навч. л-ри, 2004. – 295 с.

26. Основы корпоративного управления : учеб. пособие / В. И. Россинский. – Ростов н/Д : Феникс; Новосибирск : Сибирские соглашения, 2006. – 252 с.

27. Осовська Г. В. Менеджмент організацій: навч. посіб. / Г. В. Осовська, О.А. Осовський. – К.: Кондор, 2009. – 860 с.

28. Поппер К. Открытое общество и его враги: в 2 т. М., 1992. –

С. 65.

29. Ретеюм А. Ю. Мониторинг развития. – М. : Хорион, 2004. – 158 с.

30. Руководство по отчетности в области устойчивого развития. ТОО «Эколайн». - М., 2008. – 118 с.

31. Свод основных признаков социально ответственной компании // Бизнес и общество. – 2004. - № 4-5 – 23–24 с.

32. Социальная ответственность бизнеса. Корпоративная отчетность - новый фактор взаимодействия бизнеса и общества.: Сб. ст., лекций и выступлений / Под общ. ред. Л. Г. Лаптева. — М.: ЗАО Финансовый издательский дом «Деловой экспресс», 2004. – 310 с.

33. Социальная ответственность бизнеса: актуальная повестка / Под ред. Литовченко С.Е., Корсакова М.И. - М.: Ассоциация менеджеров России, 2003. – 208 с.

34. Социальные технологии: толковый словарь / под ред. Л. Я. Дятченко, В. Н. Иванова. М.; Белгород, 1995.

35. Социология труда / под ред. Н. И. Дряхлова, А. Н. Кравченко, В. В. Щербины. М., 1993.

36. Стандарт верификации отчетов AA1000, «AccountAbility» / Перевод с английского и общая редакция Агентства социальной информации. - М., 2003. – 26 с.

37. Стефан П. Робінс, Девід А. Де Ченцо. Основи менеджменту. Переклад з англ. – К.: Основи, 2002.- 670 с.

38. Стефанов Н. Общественные науки и использование технологии. М., 1976. 182 с.

39. Хмиль Ф. И. «Менеджмент организаций в условиях трансформации экономики Украины» : Автореф. д-ра экон. наук / Ф. И. Хмиль; Киевский торгово-экон. ун-т. -Киев, 1998. - 33 с.

40. Храброва Й.А. Корпоративное управление: вопросы интеграции. Аффилированные лица, организационное проектирование, интеграционная динамика / Й.А. Храброва. – М.: АЛЬПИНА, 2000. – 238 с.

41. Ackerman R. W. 1973. How companies respond to social demands / R. W. Ackerman // Harvard Business Review. — Vol. 51(4). — 209 p.

42. Aras G. Managing corporate performance: Investigating the relationship between corporate social responsibility and financial performance in emerging markets / G. Aras, A. Aybars, O. Kutlu // International Journal of Productivity and Performance Management. — 2010. — Vol. 59. — № 3. —

554 p.

43. Bowen, H. Social Responsibilities of the Businessman / H. Bowen. - N.Y.: Harper and Row, 1953. – 198 с.

44. Carroll A. B. 1979. A three-dimensional conceptual model of corporate performance / A. B. Carroll // Academy of Management Review. — Vol. 4(4). — 700 p.

45. Carroll A. B. 1991. The pyramid of corporate social responsibility: toward the moral management of organization stakeholders / A. B. Carroll // Business Horizons. — Vol. 34(4). — P. 42

46. Carroll A. B. 2004. Managing ethically with global stakeholders: A present and future challenge / A. B. Carroll // Academy of Management Executive. — Vol. 18(2). — 548 p.

47. Chin H.-L. On the determinants of corporate social responsibility: International evidence on the financial industry / H.-L. Chin, H.-H. Chin, T.-Y. Chen // Journal of Business Ethics. — 2010. — Vol. 93. — № 1. — P. 115—135.

48. Davis K. 1960. Can business afford to ignore social responsibilities? / K. Davis // California Management Review. — Vol. 2 (3). — P. 71.

49. Davis K. 1967. Understanding the social responsibility puzzle: what does the businessman owe to society / K. Davis // Business Horizons. — Vol. 10 (4). — P. 46—47.

50. Davis K. 1973. The case for and against business assumption of social responsibilities / K. Davis // Academy of Management Journal. — Vol. 16 (2). — P. 313.

51. Frederick W. C. (1978) 1994. From CSR-1 to CSR-2: the maturing of business-and-society thought / W. C. Frederick // Business and Society. — Vol. 33(2). — P. 150—164.

52. Frederick W. C. 1968. Toward CSR-3: why ethical analysis is indispensable and unavoidable in corporate affairs/ W. C. Frederick // California Management Review. — Vol. 28(2). — P. 126—141.

53. Kim J.-W. Assessing the long-term financial performance of ethical companies / J.-W. Kim // Journal of Targeting, Measurement and Analysis for Marketing. — 2010. — Vol. 18. — № 3-4. — P. 199—208.

54. Lee S. Do socially responsible activities help hotels and casinos achieve their financial goals? / S. Lee, S.-Y. Park // International Journal of

Management. — 2009. — Vol. 28. — P. 105—112.

55. Ling C.-H. The impact of corporate social responsibility on financial performance: Evidence from business in Taiwan / C.-H. Ling, H.-L. Yang, D.-Y. Liou // *Technology in Society*. — 2009. — Vol. 31. — №1. — P. 56—63.

56. Ming-Dong P. L. 2008. A review of the theories of corporate social responsibility: its evolutionary path and the road ahead / P. L. Ming-Dong // *International Journal of Management Reviews*. — Vol. 10(1). — P. 69.

57. Schwartz M. 2003. Corporate social responsibility: a three-domain approach / M. Schwartz, A. Carroll // *Business Ethics Quarterly*. — Vol. 13(4). — P. 503—530.

58. Sethi S.P. 1975. Dimensions of corporate social performance an analytical framework. *California Management Review* 17 (3) — P.58-64

59. Social responsibility in Spain. Practices and motivations in firms / J.-M. Prado-Lorenzo, I. Gallego-Alvarez, I.-M. Garcia-Sanchez, L. Rodriguez-Dominguez // *Management Decision*. — 2008. — Vol. 46. — № .8. — P .1247—1271.

60. Swanson D.L.1995. Addressing a theoretical problem by reorienting the corporate social performance model. *Academy of Management Review* 20(1) — P.43-64.

61. Wartick S.L. Cochran P.L. 1985. The evolution of the corporate social performance model. *Academy of Management Review* 10 (4) — P.758

62. Wood D.J.1991. Corporate social performance revisited. *Academy of Management Review* 16 (4) — P.713.

Рекомендовані інформаційні ресурси

1. Business for Social Responsibility [Електронний ресурс]. - Режим доступа: URL: <http://www.bsr.org>

2. Business for Social Responsibility. [Електронний ресурс] – Режим доступа : www.bsr.org

3. Corporate social responsibility. A business contribution to sustainable development. European Commission Directorate-General for Employment and Social Affairs Unit D.1 Manuscript completed in Employment and Social Affairs. [Електронний ресурс] – режим доступа : http://europa.eu.int/comm/employment_social/

4. Corporate social responsibility. A business contribution to sustainable development. European Commission Directorate-General for

Employment and Social Affairs Unit D.1 Manuscript completed in July 2002
Employment and Social Affairs [Електронний ресурс]. - Режим доступа :
http://europa.eu.int/comm/employment_social

5. Elisabet Garriga, Domènec Melé Untangling the Jungle of Corporate Social Responsibility Theories, Journal of Business Ethics 53: 51-71. [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.iese.edu>

6. Frans Paul van der Putten A Research Agenda for International Corporate Social Responsibility, NRG working paper series no. 05 -09 [Електронний ресурс]. – режим доступа :
<http://www.nyenrode.nl/download/NRG/workingpapers/NRG05-09.pdf>

7. Frans Paul van der Putten A Research Agenda for International Corporate Social Responsibility, NRG working paper series November 2005 no. 05-09 [Електронний ресурс]. - Режим доступа: URL:
<http://www.nyenrode.nl/download/NRG/workingpapers/NRG05-09.pdf>

8. World Business Council for Sustainable Development – режим доступа: www.wbcsd.ch

9. World Business Council for Sustainable Development [Електронний ресурс]. – Режим доступа: URL: www.wbcsd.ch

10. Звіт про сталий розвиток СКМ (Систем Кепітал Менеджмент). – режим доступа : <http://www.scm.com.ua>

11. Корпоративная социальная ответственность компании «Киевстар»: программы и направления развития [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.kyivstar.ua>

Виробничо-практичне видання

НОХРІНА Лариса Анатоліївна

Методичні рекомендації

до практичних занять та самостійної роботи
з навчальної дисципліни

«СОЦІАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ТУРИЗМІ»

(для студентів 3 курсу денної і 4 курсу заочної форм навчання
галузі знань 24 – Сфера обслуговування
спеціальностей 241 – Готельно-ресторанна справа, 242 – Туризм)

Відповідальний за випуск: *Н. М. Богдан*

За авторською редакцією

Комп'ютерний набір :*Л. А. Нохріна*

Підп. до друку 20.12.2017 Формат 60 × 84/16.

Друк на різнографі. Ум. друк. арк. 2

Тираж 50 пр. Зам. №

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002
Електронна адреса: rektorat@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 5328 від 11.04.2017.